EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 9.12.2013.
COM(2013) 864 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 691/2011 (2011. gada 6. jūlijs) par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 691/2011
(2011. gada 6. jūlijs)
par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem

Ziņojuma priekšvēsture

Saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 691/2011 ("regula") 10. pantu Komisija iesniedz šādu ziņojumu.

"10. pants

Ziņojums un pārskatīšana

Līdz 2013. gada 31. decembrim un pēc tam reizi trijos gados Komisija iesniedz ziņojumu par šīs regulas īstenošanu Eiropas Parlamentam un Padomei. Minētajā ziņojumā jo īpaši izvērtē nosūtīto datu kvalitāti, datu vākšanas metodes, dalībvalstīm un respondentu vienībām radīto administratīvo slogu, kā arī minēto statistikas datu ticamību un efektivitāti.

Ziņojumam, ja vajadzīgs un ņemot vērā 4. panta 2. punktā minētos rezultātus, pievieno priekšlikumus:

- jaunu tādu vides ekonomisko kontu moduļu ieviešanai kā, piemēram, vides aizsardzības izdevumi un ieņēmumi (EPER)/vides aizsardzības izdevumu konti (EPEA), videi draudzīgu preču un pakalpojumu nozare (EGSS), energoresursu konti, ar vidi saistīti pārskaitījumi (subsīdijas), resursu izmantošanas un pārvaldības izdevumu konti (RUMEA), ūdens resursu konti (kvantitatīvie un kvalitatīvie dati), atkritumu konti, meža resursu konti, ekosistēmas pakalpojumu konti, ekonomikas mēroga materiālu krājumu konti (EW-MSA) un neizmantotu izraktu zemes materiālu (tostarp augsnes) apjoma novērtēšana,

- datu kvalitātes un datu vākšanas metožu turpmākai uzlabošanai, tādējādi uzlabojot datu aptvērumu un salīdzināmību, kā arī mazinot uzņēmējdarbībai un pārvaldei radīto administratīvo slogu."

Šī regula bija pirmā Savienības regula par vides kontiem. Ar to ieviesa trīs moduļus:

- gaisa emisiju kontus, kuros apkopotas 14 dažādas gāzes pa 64 nozaru grupām un mājsaimniecībām,
- vides nodokļus, nošķirot četrus nodokļu veidus, proti, nodokļus enerģētikas, transporta (izņemot degvielu), piesārņojuma un resursu jomā, kas iedalīti 64 nozaru grupās, mājsaimniecībās un nerezidentos, kuri maksā minētos nodokļus,
- materiālu plūsmas kontus par 50 materiālu veidiem, uzrādot iekšzemes ieguvi, importu un eksportu. Turklāt iekšzemes materiālu patēriņš (= iekšzemes ieguve + imports – eksports) tiek apkopots par katru materiāla veidu un pavisam kopā.

Minētie trīs moduļi statistikas ziņā bija vislabāk sagatavoti; turklāt tie atbilst tādām vides politikas vajadzību jomām kā emisijas gaisā un klimata pārmaiņas, ekonomiskie instrumenti, lai ierobežotu piesārņojumu, un resursu efektivitāte.

Laikā, kad šī pirmā regula tika apspriesta un vēlāk pieņemta Eiropas Parlamentā un Padomē, lietotāji Parlamentā un Komisijas ģenerāldirektorātos uzsvēra, ka šie pirmie trīs moduļi esot jāuzskata par izejas punktu un ka politiskās vajadzības pēc vides kontiem ir daudz plašākas. Faktiski Eiropas Parlaments kā prioritātes turpmākajai attīstībai 10. pantā (sk. iepriekš) ietvēra jaunu iespējamo moduļu sarakstu.

Regulā noteikts termiņš pirmā ziņojuma iesniegšanai 2013. gada 31. decembrī, kas, ievērojot vajadzīgo laiku tā pieņemšanai, tulkošanai un citiem procesiem, nozīmē, ka šis ziņojums būtu bijis jāizstrādā laikā, kad pirmie dati, kas sniegti saskaņā ar šo regulu, joprojām nebija pieejami. Datu kvalitāte, datu vākšanas metodes u. tml. tiks pienācīgi izvērtētas 2014. gada sākumā.

Datu nosūtīšana par trīs pirmajiem moduļiem norit labi un uzlabojas arvien vairāk

Pirmā oficiālā datu nosūtīšana saskaņā ar regulu ir 2013. gada 30. septembrī attiecībā uz moduļiem par gaisa emisijām un vides nodokļiem un 2013. gada 31. decembrī attiecībā uz ekonomikas mēroga materiālu plūsmas kontu moduli. Tādējādi šim ziņojumam paredzētajā termiņā nav iespējams sniegt sīku informāciju par minēto datu kvalitāti.

Turklāt sešām dalībvalstīm (Spānijai, Francijai, Kiprai, Maltai, Austrijai un Polijai) piešķirtas daļējas vai pilnīgas atkāpes (Komisijas 2012. gada 6. novembra Īstenošanas lēmums 2012/691/ES, OV L 308, 8.11.2012., 23. lpp.), ar ko minētajām dalībvalstīm atļauj sniegt datus līdz pat diviem gadiem vēlāk. Tomēr dažas no minētajām valstīm ir guvušas labākus panākumus nekā gaidīts, kas ļauj dažām no tām zināmā mērā ievērot šīs regulas prasības.

Ievērojot attiecīgo EEZ līguma XXI pielikuma grozījumu, šīs regulas prasības ir saistošas Norvēģijai un Islandei (Islandei ir piešķirta divu gadu atkāpe), savukārt Lihtenšteinai piešķirts atbrīvojums.

Šā ziņojuma tapšanas laikā pirmās datu vākšanas oficiālie datu iesniegšanas termiņi saskaņā ar regulu bija tikko beigušies vai vēl nebija beigušies. Tomēr vairākas valstis jau bija iesniegušas būtisku datu apjomu brīvprātīgi — līdz 2013. gada vidum aptuveni 20 valstis bija iesniegušas pilnīgus vai gandrīz pilnīgus datus par vides nodokļu un gaisa emisiju kontiem un 24 valstis bija iesniegušas materiālu plūsmas kontus. Pakāpeniski un pastāvīgi ir uzlabojies aptvērums (valstu skaits un atsevišķo tabulu pabeigtības pakāpe), savlaicīgums un ticamība.

Eurostat un valstu statistikas iestādes sadarbojas darba grupās un īpašās tematiskās uzdevumgrupās, lai nodrošinātu augstu precizitātes, saskanības un datu salīdzināmības līmeni.

Brīvprātīgas datu vākšanas rezultāti ir publicēti *Eurostat* tīmekļa vietnē un dažādas publikācijās.

Oficiālais kvalitātes novērtējums 2014. gada pirmajā pusē

Darba grupās ir izstrādāts tāda kvalitātes ziņojuma formāts, ko saskaņā ar regulas 7. pantu dalībvalstis iesniedz Komisijai (*Eurostat*), un pirmais ziņojums būs pieejams pēc pirmās datu iesniegšanas 2013. gada beigās. Tiks aplūkoti visi kvalitātes aspekti: savlaicīgums, salīdzināmība, pieejamība, skaidrība, saskanība, pilnīgums un ticamība. Ziņojumā ietvers arī tādu avotu un metožu strukturētu aprakstu, kas izmantotas, apkopojot datus. Ziņojumu 2014. gada pavasarī apspriedīs ar dalībvalstīm, un tas veidos datu kvalitātes turpmākas uzlabošanas plāna pamatu (ieskaitot salīdzināmību un savlaicīgumu).

Datu izmantošana

Vides kontu datus izmanto dažādās politikas jomās gan valsts, gan ES līmenī. Konkrētāk, labs piemērs ir iekšzemes materiālu patēriņš no materiālu plūsmas kontiem, kas pieņemts kā galvenais pamatrādītājs stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīvai "Resursu ziņā efektīva Eiropa". Gaisa emisiju konti sekmē mūsu izpratni par ekonomikas nozarēm, kas ir atbildīgas par siltumnīcefekta gāzu emisijām, kuras izraisa klimata pārmaiņas, un vides nodokļi (sevišķi nodokļi enerģētikas nozarē) ir svarīgs ekonomiskais instruments, lai mazinātu emisijas; tie arī ietverti resursu efektīvas izmantošanas rādītājos. Šie dati ir īpaši atbilstīgi politikas kontekstā, kas tiek izstrādāta saskaņā ar stratēģiju "Eiropa 2020", ar ko tiecas sasniegta klimata un enerģētikas mērķus, vienlaikus nodrošinot ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi.

Visi saņemtie dati ir iekļauti vairākās publikācijās un analīzes dokumentos un ir publiski pieejami *Eurostat* tīmekļa vietnē:
http://epp.*Eurostat*.ec.europa.eu/portal/page/portal/environmental_accounts/introduction

Tīmekļa vietnē ietverta arī pamatinformācija, metodikas rokasgrāmatas un apkopošanas norādījumi, kā arī dažādas pieejamo datu publikācijas. Tomēr, ievērojot to, ka šie trīs moduļi arvien vairāk nostabilizējušies, tos var popularizēt vēl plašāk, lai veicinātu to izmantošanu lietotāju vidū, kuri, iespējams, neapzinās šo moduļu pievienoto vērtību. Tā kā tie ir balstīti uz esošajām datu kopām, bieži vien lietotāji tieši izvēlas sākotnējos datus, pilnībā neapzinoties vides kontu priekšrocības, konkrētāk, iespēju veikt integrēto vides ekonomisko analīzi. Piemēram, gaisa emisiju kontus joprojām izmanto retāk nekā siltumnīcefekta gāzu pārskatus vai emisiju datus saskaņā ar *LRTAP* konvenciju. Vēl viens piemērs varētu būt vides nodokļi — datu kopas saskaņā ar regulu nodrošina papildu sadalījumu pa saimnieciskajām darbībām, par kurām tiek iekasēti nodokļi, kas ir lietderīgs papildu rādītājs sīkai fiskālai analīzei. Tādēļ lielāka uzmanība būtu jāvelta datu kopu izmantošanas popularizēšanai publikācijās, kas veltītas mērķa auditorijai, un statistikas pasākumos, jo datu nosūtīšana saskaņā ar regulu kļūst ikdienišķāka un pakāpeniski kļūst pieejamas pilnīgākas un garākas laikrindas.

Datus praksē arvien vairāk izmanto ES līmenī un specializētajos pētniecības institūtos. Acīmredzami dažās valstīs datus izmanto plaši, bet citu valstu statistikas iestādes ziņo, ka valstu valdības izmanto datus salīdzinoši reti, tādējādi būtu jāveicina plašāka datu izmantošana. Dati tiktu vairāk izmantoti, palielinoties aptvērumam valstu skaita un to laikrindu ziņā, kas pieejamas tendenču analīzei.

Vides konti tiek izstrādāti arī starptautiskā līmenī

Vides konti saskaņā ar šo regulu ir izstrādāti kā "satelītkonti" standarta nacionālajiem kontiem: Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmai (EKS) un pasaules līmeņa nacionālo kontu sistēmai (NKS). Trīs konti/moduļi, kas iekļauti pirmajā regulā, iekļauti arī pasaules līmeņa Vides ekonomisko kontu sistēmā (*SEEA*), ko Apvienoto Nāciju Organizācijas Statistikas komisija 2012. gada martā pieņēma kā starptautisku standartu (atbalstījusi un publicējusi ANO, Eiropas Komisija, ESAO, Pasaules Banka, SVF un FAO). *Eurostat* un vairākas ES dalībvalstis deva lielu ieguldījumu *SEEA* izstrādē.

Šo kontu galvenie aspekti tiek uzlaboti arī ar ESAO un ANO zaļās izaugsmes stratēģijām un Pasaules Bankas iniciatīvām par dabas kapitāla uzskaiti.

Administratīvais slogs ir mazs

Lai izpildītu regulas datu prasības, valstu statistikas iestādes var izmantot pieejamos pamatdatus, kurus tās pēc tam pielāgo nacionālo kontu klasifikācijai.

Piemēram, gaisa emisiju kontu pamatā ir darbs, kas jau ir paveikts saistībā ar gaisa emisiju pārskatiem, kas sniedzami saskaņā ar ziņošanas prasībām, ievērojot Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām (*UNFCCC*) un ANO/EEK Konvenciju par gaisa pārrobežu piesārņojumu lielos attālumos (*CLRTAP*); pēc tam tos vides kontos paplašina tā, lai tie atbilstu nacionālo kontu klasifikācijām un ielaides/izlaides jēdzieniem, lai tos varētu saskaņot ar statistiku par ekonomikas rūpniecības un pakalpojumu nozari.

Vides nodokļi ir noteikti valsts nodokļu sarakstā, par kuru valstis jau ziņo Komisijai (*Eurostat*).

Attiecībā uz materiālu plūsmu kontiem datus par iekšzemes ieguvi iegūst no statistikas par lauksaimniecību (biomasas ražošana), datiem par ieguves rūpniecību un karjeru izstrādi, statistikas par enerģētikas nozari attiecībā uz fosilās enerģijas materiāliem un no ārējās tirdzniecības statistikas attiecībā uz importu un eksportu.

Atkārtoti izmantojot esošos datus, atbilžu sniegšanas papildu slogs uzņēmumiem ir ļoti mazs. Darba slodzi galvenokārt uzņemas valstu statistikas iestādes, kuras apstrādā pieejamos datus un uzlabo pamatdatu analītisko lietderību, saskaņojot tos ar nacionālo kontu jēdzieniem un klasifikācijām. Lielākajā daļā dalībvalstu tās parasti ir aptuveni divas pilnas slodzes kopā pirmajiem trim moduļiem. Jaunu moduļu izstrādei un vides kontu kvalitātes saglabāšanai un uzlabošanai ir svarīgi, lai valstu iestādes nodrošinātu pietiekamus resursus.

***Eurostat* palīdz valstīm ieviest pirmos trīs moduļus**

Eurostat ir palīdzējis dalībvalstīm, kurām tas bija nepieciešams, ieviest pirmos trīs moduļus, izmantojot vairākus līdzekļus, tostarp:

- piešķirot dotācijas izmēģinājuma pētījumiem,
- sekmējot pieredzes apmaiņu starp valstīm,
- organizējot mācību kursus Eiropas Statistiķu mācību programmas satvarā,

- izdodot rokasgrāmatas,

- racionalizējot veidu, kādā datus par pirmajiem trim moduļiem nosūta *Eurostat*.

Ir ierosināti trīs papildu moduļi

Eurostat un dalībvalstis turpināja izstrādāt jaunus moduļus statistikas darba grupās. 2011.–2012. gadā izstrādāta metodika un veiktas izmēģinājuma pārbaudes jo īpaši attiecībā uz pirmajiem trim moduļiem, kas uzskaitīti regulas 10. pantā: vides aizsardzības izdevumi, videi draudzīgu preču un pakalpojumu nozare un energoresursu fiziskās plūsmas konti. Tos uzskatīja par vislabāk sagatavotiem no konceptuālā viedokļa, un vajadzīgie statistikas pamatdati ir pieejami. Arī saistībā ar šiem jaunajiem moduļiem atbilžu sniegšanas slogs uzņēmumiem un mājsaimniecībām ir mazs vai tā nav vispār; darbu pārsvarā veiks statistikas iestādes, lai saskaņotu un pielāgotu datus, kas jau ir savākti citiem nolūkiem (statistikas vai administratīvajiem). Jaunie moduļi arī atbilst ES politikas prioritātēm zaļās izaugsmes un resursu efektivitātes jomā.

Tāpat kā iepriekšējos gados saistībā ar pirmajiem trim moduļiem Komisija (*Eurostat*) palīdz valstīm sagatavoties trim jaunajiem moduļiem, piešķirot dotācijas, sekmējot pieredzes apmaiņu, izdodot rokasgrāmatas u. tml. Piemēram, kopš 2011. gada modulis par vides aizsardzības izdevumiem, kam piešķirtas šādas dotācijas, ietverts vairākos izmēģinājuma projektos 20 dalībvalstīs; *EGSS* izmēģinājuma pētījumi ir veikti 12 dalībvalstīs un energoresursu konti ir pārbaudīti 12 dalībvalstīs. Turklāt dažās valstīs ir veikti izmēģinājuma pētījumi bez ES finansiālā atbalsta. Norvēģija un Šveice arī aktīvi piedalījās pasākumos un apmainījās ar pieredzi. Kopumā ir gūta ievērojama pieredze ar šiem moduļiem, un dalībvalstis ir apmainījušās ar šo pieredzi tehniskajās sanāksmēs. Minētā pieredze galvenokārt ņemta vērā, kas Eiropas Statistikas sistēmas komitejai 2013. gada 7. februārī ļāvis sniegt pozitīvu atzinumu par regulas projektu. Izmēģinājuma pētījumu katalogs pieejams *Eurostat* tīmekļa vietnē:

http://epp.*Eurostat*.ec.europa.eu/portal/page/portal/environmental_accounts/introduction

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Komisija 2013. gada 2. maijā pieņēma grozījumu regulas priekšlikumu (COM(2013) 247), pirmajai regulai pievienojot minētos trīs moduļus. 2013. gada beigās apspriedes par regulas grozījumu projektu raiti noritēja Padomē un Eiropas Parlamentā.

Tiek izstrādāti papildu moduļi

Darbs tiek turpināts arī pie lielākās daļas pārējo kontu, kas uzskaitīti 10. pantā:

- ar vidi saistīti pārskaitījumi (subsīdijas) — pieredzējušu dalībvalstu uzdevumgrupa izstrādā datu vākšanas satvaru,

- resursu izmantošanas un pārvaldības izdevumu konti (*RUMEA*) — galvenā uzmanība veltīta resursu pārvaldības pasākumiem saistībā ar jaunā *EGSS* moduļa īstenošanu,

- ūdens resursu plūsmas konti — konceptuālajā darbā gūti panākumi, bet to kavē pamatdatu trūkums,

- meža resursu konti — darbs notiek, izstrādājot integrētos vides un ekonomiskos kontus attiecībā uz meža resursiem, kas atbilst *SEEA*.

Tie ir iespējamie trešās moduļu grupas kandidāti.

Visi minētie iespējamie moduļi bija daļa no Eiropas vides kontu stratēģijas, ko 2008. gadā pieņēma Statistikas programmu komiteja, kurā pārstāvēti visu valstu statistikas iestāžu vadītāji. Minētā 2008. gada Eiropas vides kontu stratēģija pašlaik tiek atjaunināta, lai atspoguļotu pirmās regulas pieņemšanu un otrās regulas ieviešanu un lai no cita skatupunkta palūkotos uz jaunajām politiskajām vajadzībām. Dalībvalstu statistikas iestādes budžeta samazinājuma un cilvēkresursu nepietiekamības dēļ patlaban atturīgi vērtē pārāk daudzu moduļu apstiprināšanu. Tā vietā tās ierosina primāri koncentrēties uz kvalitātes uzlabošanu un pirmās un otrās trīs moduļu grupas izmantošanas popularizēšanu.

Ekosistēmas pakalpojumu konti un bioloģiskā daudzveidība ir temati, kuri politiski ir ļoti pieprasīti, taču no mērīšanas skatupunkta tie ir ļoti agrīnā eksperimentālās pētniecības un izstrādes stadijā, kurā jāiesaista daudznozaru speciālistu grupas (biologi, vides speciālisti, kartogrāfi un statistiķi). Šā iemesla dēļ ir vēlams, lai vadību uzņemtos Eiropas Vides aģentūra. Valstu statistikas iestāžu uzdevums šajā posmā būtu galvenokārt nodrošināt pamatdatus, piemēram, datus par lauksaimniecisko ražošanu, zemes izmantojumu (*LUCAS*) un reģionālo statistiku, kā arī vajadzības gadījumā sniegt padomus par statistikas jautājumiem.

Jāuzlabo savlaicīgums

Uzlabots savlaicīgums — jauns lietotāju aicinājums. Pirmie trīs moduļi tika iecerēti kā diezgan sīki strukturālie dati, lai analizētu savstarpēju mijiedarbību starp ekonomiku un vidi izvēlētajās jomās, uz kurām attiecas pirmā regula. Pēc Eiropas pusgada ieviešanas (Savienības ekonomiskās un fiskālās politikas plānošanas darbība) ir pausta vēlme kopā ar tradicionālajiem datiem par ekonomiku, piemēram, IKP, ietvert vides aspektus Eiropas pusgadā. *Eurostat* sadarbojas ar valstu statistikas iestādēm, lai noskaidrotu, kādā veidā minētos vides kontus varētu sagatavot agrāk. Valstīs un *Eurostat* ir gūti ievērojami panākumi, paātrinot kontu apkopošanu un apstrādi. Tomēr ir maz ticams, ka tiks nodrošināts Eiropas pusgadam vajadzīgais savlaicīguma līmenis. Tādēļ *Eurostat* arī izskata iespējas, kā daudz agrāk darīt pieejamas ātros novērtējumus par dažiem galvenajiem rādītājiem (piemēram, novērtējumus par CO2 emisijām (t+4 mēneši), kas aprēķināti, izmantojot *Eurostat* ikmēneša statistiku par energopatēriņu).

Turpmākā darbība

Komisija (*Eurostat*) 2013. gada beigās rūpīgi pārbaudīs saņemto datu kvalitāti par pirmajiem trim moduļiem un vajadzības gadījumā ierosinās uzlabojumus atsevišķām valstīm vai vispārējā metodikā.

Eiropas Parlamentā un Padomē 2014. gadā turpināsies diskusijas par moduļu otro grupu. Statistiķi turpinās gatavoties šo triju papildu moduļu ieviešanai praksē.

Eiropas vides kontu stratēģija tiks pārskatīta kopā ar galvenajām lietotāju grupām un valstu statistikas iestādēm. Šīs jaunās Eiropas vides kontu stratēģijas izstrādes mērķa beigu termiņš ir 2014. gada vidus.

Komisija un dalībvalstu iestādes turpinās sadarboties, lai nodrošinātu vides kontu lielāku atpazīstamību un to rezultātu plašāku izmantošanu.